

JOSEP MARIA POBLET: PERIODISME I ACCIÓ

UN INTEL·LECTUAL
CATALANISTA EN EL MONTBLANC
D'ENTREGUERRES (1914-1936)

JAUME FERRER I PUIG

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Taula

Introducció	7
La projecció pública: periodisme ideològic, activisme cultural i ideals republicans (1914-1936)	25
1. Orígens familiars, formació i entorn intel·lectual	27
2. El naixement del catalanisme a Montblanc (1903-1918)	41
Les primeres plataformes periodístiques i polítiques: <i>La Conca de Barbará</i> (1903-1908) i l'Associació Catalanista (1903-1918)	41
L'eclosió de la cultura de masses: les impremtes	49
3. Els inicis periodístics de Poblet a <i>La Conca de Barbará</i> i <i>L'Escut</i> (1914-1918)	55
4. Un agitador nacional: de la Joventut Nacionalista al Centre Republicà Catalanista (1918-1933)	63
La passió pel teatre: entre la interpretació i l'autoria	74
La militància catalanista i la defensa de la llengua ..	84
Josep Conangla i Fontanilles i Antoni Palau i Dulcet, dos referents culturals montblanquins	91
La cultura del catalanisme a Montblanc: l'Orfeó Montblanquí i les Festes culturals i patriòtiques de 1922	97

5. El discurs ideològic de Poblet a la premsa montblanquina (1916-1931): <i>L'Escut, La Nova</i> <i>Conca i Aires de la Conca</i>	115
Educació i civilitat	129
Foment de la lectura: llibre, mercat literari i biblioteques	138
Política local: patrimoni, urbanisme i infraestructures	152
Cultura i oci: art, excursionisme, llengua, literatura i espectacles	180
Turisme i territori	201
Festes, folklore i identitat local	208
Modernitat, cosmopolitisme i esport	214
6. El compromís amb el republicanisme nacionalista: de <i>l'Aires de la Conca</i> a <i>Saba Nova</i> i Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)	225
7. Josep Maria Poblet, entre el Modernisme, el Noucentisme i el republicanisme: a tall de conclusió	253
Fonts documentals	270
Hemeroteca	271
Bibliografia general	273
Índex onomàstic	305

A Sebastià Puig Roselló, in memoriam

A la Patrícia, llum immarcescible i estímulo constant

«Ningú més fortament montblanquí, més immancablement
català que Josep M. Poblet»,
Josep CARNER, «Pròleg», a *Terres d'Amèrica* (1945)

Introducció

JOSEP MARIA POBLET, LA VEU DE L'ÀNIMA MONTBLANQUINA

L'any 1926 el periòdic montblanquí *Aires de la Conca* dedicà un breu retrat biogràfic a Josep Maria Poblet que il·lustra d'allò més bé la seva projecció pública i la consideració que en tenia el nucli catalanista local. Se'n destacava, a banda de la seva immanent joventut i que semblava «tot un jovincel encara», la seva bondat i la dels seus ideals, que «són les dues ales amb les quals vola el seu esperit». Però sobretot se'n subratllaven les habilitats comunicatives i literàries: «Té bones qualitats d'orador —declama, ja ho crec, com un cícero—; llegeix amb una gràcia i art emotiva —és un excel·lent rapsode—; i escriu comèdies i articles que hi excel·leix en bondat quan el sentiment li enuaga dolçament i afectuosa el cor.» I s'hi afegia encara: «Per això ell ha estat, en totes les solemnitats on ha vibrat triomfal l'alè dels ideals i sentiments pairals, la veu eloqüent i pura de l'ànima montblanquina. Per sa boca, ha respirat joiosa i trèmula d'emoció i de fe. Qui no ho recorda?»¹

Poblet va ser un home de principis i ideals catalanistes, vehiculats des del periodisme local i des d'un fort compromís cívic amb totes aquelles iniciatives que unien associacionisme i cultura catalana en el Montblanc de la segona meitat dels anys deu i fins als primers anys trenta, malgrat les prohibicions i restriccions de la dictadura de Primo de Rivera. El text biogràfic de l'*Aires*

1. Vegeu «En Josep M. Poblet i Guarro», *Aires de la Conca*, núm. 34 (5-VI-1926), p. 6. El text va acompanyat d'una caricatura de l'escriptor feta a una tinta pel dibuixant Josep Martí.

de la Conca arribava al final amb la formulació d'una pregunta, aleshores absolutament retòrica en el context montblanquí, sobre qui no en recordava la seva personalitat. En aquells dies tota la societat montblanquina coneixia molt bé Poblet i era sabedora de la seva trajectòria perquè la vila era una capital de comarca petita i ell un home amb una dimensió pública consolidada des de la premsa i la militància continuada en les associacions catalanistes com la Joventut Nacionalista. Però deu anys després d'aquest retrat a l'*Aires de la Conca* esclataria la Guerra Civil, que seguirien gairebé quaranta anys de dictadura franquista, que s'encadenarien amb quatre dècades més de Règim del 78 que suposaria la recuperació de l'autogovern de Catalunya amb la restitució de la Generalitat i l'arribada del president Tarradellas, amb qui Poblet va tenir una estreta amistat durant els anys de postguerra. El pas del temps ha fet, però, que avui el nom de Josep Maria Poblet i Guarro sigui el d'un gran desconegut, encara que el seu nom figuri en el nomenclàtor montblanquí i fos l'encarregat de convertir el Montblanc d'abans de la guerra en matèria literària. D'aquí que les següents pàgines vulguin rescabalar tant l'oblit com el desconeixement de la seva trajectòria intel·lectual de qui va pensar un Montblanc més modern, cívic i culte en sintonia amb les idees que propugnava el catalanisme del moment i que es materialitzarien primer amb la Mancomunitat i després durant la República.

Aquest estudi té l'origen en la primera part de la tesi doctoral titulada *Josep Maria Poblet i Guarro (1897-1980): periodisme, literatura testimonial i memorialisme*, que va ser dirigida per la doctora Maria Campillo i defensada davant d'un tribunal integrat pels doctors Andreu Mayayo (president), Jaume Aulet (secretari) i Montserrat Corretger (vocal), en una sessió celebrada el 15 de gener de 2016 a la Sala de Graus de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona. Obtingué la qualificació d'excel·lent *cum laude*. El present volum és una versió revisada i ampliada del text original i compta amb nombrosa i valuosa informació addicional, procedent de fonts arxivístiques i de la consulta de la premsa del primer terç del segle xx, tant local com nacional.

Les pàgines que segueixen se centren en els orígens literaris i la construcció de Josep Maria Poblet i Guarro (1897-1980) com a periodista, intel·lectual i home d'acció cívica, compromès amb

els valors del catalanisme i el republicanisme nacionalista en el Montblanc que va dels anys de la Mancomunitat de Catalunya fins al començament de la Guerra Civil. La recerca pretén també il·lustrar el procés de gestació de la intel·lectualitat catalanista a la capital de la Conca a través de la figura del periodista montblanquí, però també del seu cercle personal i d'afinitat ideològica, la qual cosa ens porta a remuntar-nos a l'any 1903, amb el naixement del periòdic *La Conca de Barbará* (1903-1908) i la fundació de l'Associació Catalanista (1903-1918) de Montblanc, pel que fa a l'àmbit institucional. Tanmateix, la xarxa d'aquesta intel·lectualitat catalanista local fou teixida amb els vincles personals i les connexions ideològiques de personalitats de la vila com Joan Poblet i Teixidó, mossèn Pau Queralt i Gaya o el pare del nostre periodista —Joan Poblet i Civit—, juntament amb el publicista i polític Josep Conangla i Fontanilles o el llibeter i bibliòfil Antoni Palau i Dulcet, amb els quals Poblet mantingué relació epistolar, com testimonien algunes d'aquestes cartes recuperades de fonts arxivístiques. Amb Palau i Dulcet s'havien freqüentat personalment quan Poblet havia anat a fer d'aprenent a Barcelona abans de treballar en el negoci familiar; i amb Conangla i Fontanilles s'hi retrobaria durant la seva estada a Cuba com a exiliat a partir del juny de 1939.

Poblet fou un agent molt actiu, tant en l'esfera periodística com associativa a la capital de la Conca de Barberà. Aquesta dimensió pública el converteix en una personalitat molt interessant per sotmetre-la a estudi perquè en aquest moment històric que va viure esdevingué la baula d'unió entre la generació catalanista anterior a la seva, marcada per un catalanisme d'arrel republicana i la influència de la Lliga Regionalista, i la nova formada de joves catalanistes entre els quals hi hauria també Jaume Foguet i March o els germans Vives i Poblet, tots aquests d'un perfil més en sintonia amb l'activisme catalanista que la tasca intel·lectual, a excepció de Lluís. Aquesta rica xarxa de relacions polítiques i culturals també permeten observar els discursos i el flux d'idees provinents de Barcelona i la manera com intentaven d'adaptar-se a la realitat local. Aquest exercici queda perfectament il·lustrat amb la lectura i anàlisi dels articles de Poblet publicats a *La Conca de Barbará*, *L'Escut*, *La Nova Conca* i *l'Aires de la Conca* de Montblanc, i posteriorment a *Saba Nova* entre els anys 1914 i 1932.

Aquest volum té com a part central l'anàlisi de més d'un centenar d'articles que Josep Maria Poblet publicà a la premsa de Montblanc i comarca d'abans de la guerra. Per a la localització d'aquests textos, així com la contextualització del catalanisme montblanquí de l'època, hem realitzat el buidatge de la premsa local publicada entre 1903 i 1936, que ha propiciat l'exhumació dels articles del periodista montblanquí escrits i publicats en aquests anys i oferir-ne així una lectura estructurada en set àrees temàtiques que permeten apreciar-ne la seva evolució ideològica i política. L'anàlisi de la seva prosa periodística ha aportat a qui escriu aquestes línies el coneixement i la descoberta contínua de dades i detalls del seu pensament, però també un model de llengua que, malgrat algunes vacil·lacions ortogràfiques, acredita Poblet com un prosista amb bon tremp literari i un domini estilístic, que dota els seus textos d'una vivesa i d'una autenticitat que només tenen els escriptors de raça com ell. Fins ara es feia molt difícil emetre judicis literaris crítics i ponderats sobre la seva obra periodística, i la seva aportació al discurs catalanista perquè els seus articles no estaven identificats, es desconeixien ja que només els va signar amb la «P» de «Poblet», i en conseqüència tampoc no comptàvem amb cap estudi exhaustiu que en resseguís els reptes ideològics. Tot aquest material ens revela un Poblet molt actiu en el terreny polític, cultural i associatiu, i que ajuda a entendre les dinàmiques culturals i polítiques del catalanisme d'abans de la guerra a Montblanc, però també veure com la capital de la Conca inicia unes tímides passes cap a la modernitat, a través de la vertebració i consolidació precària d'una intel·lectualitat local que s'emmirallava en la de Barcelona i que pretenia crear un sistema cultural propi, malgrat les limitacions estructurals del medi.

El buidatge de la premsa montblanquina ens ha permès obtenir alhora una quantitat ingent de dades i informació d'aquest període, que conflueixen en el relat de l'estudi i molt especialment en l'aparat crític de notes, que donen profunditat al discurs principal. En tot moment s'ha volgut que l'estudi de l'obra de l'autor no es desmarqués del marc cultural, polític i social de l'època, per això el lector trobarà nombrosa informació de context que entenem que ajuda a donar una major perspectiva i comprensió a la matèria estudiada i connecta l'autor amb la història de la literatura catalana, però també amb la de Montblanc.

Tots aquests elements són estudiats amb el valor afegit d'apor-

tar un punt de vista nou, complementari, a la literatura catalana del segle xx i reviu la història del Montblanc del primer terç del segle a través d'un personatge que pren plena consciència de la seva identitat individual i col·lectiva des de ben jove. Aquesta és la voluntat que hi ha darrere del ferm propòsit de descobrir Josep Maria Pobleu com una figura que reuneix interès intel·lectual, honestat literària i un compromís cívic absolut amb el seu país i la seva cultura.

El discurs ideològic de Pobleu l'hem estructurat en set àmbits en funció de la temàtica que aborda en tots i cada un dels seus articles. En aquests s'encadenen preocupacions, reflexions i propostes que entronquen amb l'ideari catalanista i la tradició del republicanisme nacionalista:

1. Educació i civilitat. Les millores en l'educació de la ciutadania montblanquina i la contribució a allò que ell denomina sovint com l'«enaltiment cultural de la vila» són els eixos sobre els quals giren els seus primers papers periodístics, encara que aquests temes acaben essent una constant, com l'apel·lació a les autoritats locals perquè construeixin unes noves —i tan necessàries— escoles a la vila. Aquesta insistència perseguia una millora de la vida cívica i aconseguir desvetllar els adormits, una preocupació tant de l'anarquisme com del catalanisme.

2. Foment de la lectura: llibre, mercat literari i biblioteques. Associat amb l'educació bàsica hi havia la inquietud pel foment de la lectura entre les capes populars, però també l'impuls de totes aquelles plataformes culturals que havien de fer possible la presència del llibre en la societat del moment. Aquestes, llavors, passaven per la consolidació d'un mercat literari català, també de proximitat, com es veurà en l'intent fallit de crear col·leccions de textos de temàtica local que connectessin amb uns lectors que, prèviament havien d'estar formats, i que un cop assolida aquesta primera fita haurien d'engrossir un anhelat públic lector, que era la condició primigènia per poder fer viable un mercat literari d'una certa consistència. És en aquest context que les biblioteques havien de jugar un paper fonamental, ja que gràcies a aquest equipament es podria assolir una veritable democratització de la lectura i del coneixement. Aquí Pobleu pensava sobretot en els pagesos i les classes més desfavorides com a principals beneficiaris.

3. Política local: patrimoni, urbanisme i infraestructures. Més enllà de la qüestió educativa i cultural, el nostre periodista

centra el seu interès en tres àmbits que tenen a veure amb la consolidació del Montblanc que en podríem dir físic o real, però que tenen el seu origen en un corpus ideològic i axiològic particularment noucentista. Primer, el llegat històric i patrimonial de la vila representat en els seus edificis nobles; segon, els canvis en la fesomia urbanística, que passaven per l'enderroc d'immobles que obririen nous carrers a més de la rehabilitació d'espais diversos del nucli històric i, tercer, la construcció d'infraestructures viàries, com carreteres i ferrocarril, eren aspectes de la política local que anaven en la direcció de modernitzar el municipi, que era una peça més de la xarxa de ciutats, viles i pobles que havien de fer possible que emergís una Catalunya real a partir de la Catalunya ideal projectada pel Noucentisme.

4. Cultura i oci: art, excursionisme, llengua, literatura i espectacles. La cultura de matriu catalanista s'havia començat a vincular amb diverses formes d'oci ja des de primers del segle passat. Poblet treballà de manera obstinada per reforçar aquest vincle que a Montblanc ja es començà a manifestar en les activitats organitzades per l'Associació Catalanista, com foren l'excursionisme i el teatre d'aficionats, i que tindrien continuïtat amb la Joventut Nacionalista. Així, per exemple, l'ermita de Sant Joan o La Vall serien els espais de la contrada que freqüentarien els montblanquins en els seus dies d'oci, com també la pujada a la torre del Moro de Prenafeta, tal i com va deixar documentat Conangla i Fontanilles. Quant al teatre, gràcies a l'elenc actoral dels catalanistes el teatre amateur aconseguiria un fort impuls i es prioritzaria la representació dels clàssics de l'escena autòctona.

Aquestes connexions culturals també s'estendrien a la valoració del paisatge que s'immortalitzaria en obres pictòriques que després s'exposarien en algunes de les exposicions d'art de la Conca, com les organitzades el 1929 o el 1935 en homenatge a Artur Potau. La llengua, com a expressió de l'ànima catalana, fou també un dels flancs combatius del jove Poblet des d'on propulsà el seu catalanisme tàctic; ho faria especialment des de plataformes com l'esmentada Joventut Nacionalista o la militància a la secció local de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, constituïda a Montblanc el juliol de 1930, a Palestra o des de Nostra Parla. Unes entitats que s'encarregava de publicitar i instar als seus lectors que se'n fessin socis per fer que el català tingués una presència normalitzada en

tots els àmbits, sobretot després de la dictadura de Primo de Rivera. A Montblanc no hi havia problema amb l'ús del català, tant la pagesia com la petita burgesia botiguera i rural el parlaven. Tanmateix, la normalització de la llengua i de les manifestacions de catalanitat en les activitats quotidianes eren clau per a possibilitar la introducció de diverses formes de cultura catalana (excursionisme, premsa periòdica, edició de llibres, actes literaris, conferències, cursos de català, representacions teatrals, orfeonisme, sardanes, cinema, etc.) que anessin en la línia també de millorar la vida cívica i esdevenir un complement a la formació educativa.

5. Turisme i territori. La visió de Poblet en matèria turística ja era llavors moderna i avançada perquè entenia el turisme com una via de desenvolupament econòmic per a Montblanc i la comarca, quan a la contrada ningú o molt pocs eren els que parlaven d'aquests temes. La seva proposta de model turístic, manifestada en diverses columnes, anava encaminada cap a allò que avui en diem turisme cultural. Una vegada més, doncs, estableix ponts entre la cultura i altres àmbits com la restauració i protecció del patrimoni arquitectònic que, de retruc, suposava una millora del paisatge monumental i urbà de la vila en la línia dels postulats noucentistes referents a la civilitat. Si les autoritats locals fessin realitat aquestes propostes no només en sortiria beneficiat el municipi sinó que això també portaria un desenvolupament i millora de les xarxes de comunicació per carretera i ferrocarril. Ara bé, aquest plantejament també es dona a la inversa, unes millors comunicacions viàries beneficiarien l'arribada de turisme a la comarca, ja fos per visitar Montblanc o el monestir de Poblet, sense obviar que reforçaria també un altre tipus de turisme, ja arrelat a la contrada com era el relacionat amb el repòs i la presa d'aigües que oferien els balnearis de l'Espluga de Francolí i Vallfogona de Riucorb. Per a la promoció d'aquests atractius calia utilitzar una publicitat moderna i eficaç per tal d'arribar a gran part de la població, com ja feien en aquesta època molts països europeus com França o Suïssa. Montblanc havia de jugar aquestes cartes i aprofitar l'embranchida turística de Barcelona arran de l'Exposició Universal de 1929. La preocupació de Poblet per aquestes qüestions desplegades en els seus papers propiciaria que l'any 1932 es creés una entitat local per treballar en aquesta línia, però que tindria una trajectòria molt efímera: el

Foment del Turisme i d'Iniciatives de Montblanc i del qual seria president el seu pare.

6. Festes, folklore i identitat local. Els articles d'aquesta temàtica són pocs, la majoria de circumstància, és a dir, publicats amb motiu del Nadal o de festes locals, com les Festes de Sant Miquel o la Festa Major, i que li permeten a Poblet descabdellar idees sobre aspectes relatius a la identitat montblanquina o d'altres de més generals sobre la catalana.

7. Modernitat, cosmopolitisme i esport. En aquest bloc la reflexió sobre la idea de modernitat associada a la ciutat i a aquells aspectes inequívocament en sintonia amb els nous temps, com eren la música, especialment el jazz; l'esport, aquells dies sinònim de ciclisme i futbol o els nous magazins gràfics, exponent de la nova premsa de masses. El montblanquí en parlava des dels seus papers periodístics i hi cercava el vincle o la formulació en l'àmbit montblanquí amb una clara voluntat d'obrir finestres i aportar novetats a uns lectors que no hi estaven gaire avesats.

Durant divuit anys, és a dir, de 1914 a 1932, Josep Maria Poblet va tenir una presència constant en la vida pública montblanquina, essent un agent actiu tant en les entitats i iniciatives catalanistes que es dugueren a terme durant aquest període com en les aportacions intel·lectuals a la premsa local. Però aquest llarg període es truncaria el 1931, quan es produiria la seva defenestració com a figura emblemàtica del catalanisme local perquè no se li perdonaria el seu pas cap a la militància a ERC. Pocs mesos després, ja el 1932, la fallida del negoci familiar suposaria la fi de la seva trajectòria cívica i política a la vila i la seva marxa cap a Alacant, on s'hi instal·laria des de finals de 1932 fins a les darreries de 1933. El setembre d'aquest any es traslladà a viure a Madrid, on residiria tres anys i viuria l'esclat de la Guerra Civil, el 19 de juliol de 1936.

UNA VIDA DEDICADA A LES LLETRES I A LA POLÍTICA

La història de la literatura i de la intel·lectualitat catalanes compta amb grans figures que han marcat cada època, tant per les seves trajectòries com per les obres que han deixat escrites, i que les han fet entrar així en el cànon literari nostrat. Aquestes personalitats apareixen en les històries de la literatura, en els

manuals acadèmics i sovint han estat objecte d'estudis monogràfics. Ara bé, tota cultura, però les petites i mitjanes encara més, i la catalana no n'és pas una excepció en aquest sentit, té un bon nombre d'escriptors que no han tingut la fortuna d'ocupar el lloc que es mereixen dins del relat de la historiografia literària i cultural o ho han fet de manera massa tangencial. Ja sigui perquè les circumstàncies adverses de la guerra i l'exili van impedir un desenvolupament i reconeixement de la seva obra, la qual cosa ha provocat que moltes d'aquestes trajectòries i les respectives obres no hagin estat estudiades, i per tant es desconeixin en el seu conjunt. Una circumstància que ha provocat que hagin estat relegats a l'oblit i que automàticament la seva producció literària s'hagi considerat menor. Aquest ha estat un error massa habitual perquè moltes d'aquestes figures tenen una obra extensa i molt completa, amb una gran diversitat de gèneres, que estudiada des d'una perspectiva global no només guanya sinó que es converteix en imprescindible per entendre el funcionament i les relacions que s'estableixen dins del nostre sistema literari. A més, l'accelerat bandejament que han patit les humanitats els últims temps en nom de l'utilitarisme acadèmic i els coneixements pràctics, també ha contribuït notablement a aquest oblit, fins al punt que molts dels clàssics nostrats i les primeres figures ja hi tenen un peu. Aleshores, si això ja passa als grans noms, què no passarà amb la resta d'escriptors?

Josep Maria Pobleu i Guarro és, doncs, un de tants noms de la literatura catalana que ha patit aquesta dissort després de mort, malgrat haver treballat incansablement per la llengua, la cultura i el país des de diversos flancs literaris i des de l'activisme polític catalanista. Entre els anys cinquanta i seixanta el seu nom havia circulat amb freqüència per la cartellera teatral barcelonina, associat a l'autoria i adaptació de vodevils i comèdies de boulevard. El seu llegat teatral és d'una cinquantena de comèdies, dues terceres parts de creació pròpia i la resta traduccions i adaptacions majoritàriament d'autors estrangers, i unes poques de catalans.

Els últims anys de la seva vida, amb el franquisme que començava a declinar, es dedicà de ple a la divulgació de la història de Catalunya i del catalanisme polític. En aquesta darrera vessant el seu amic i editor Josep Fornas va ser l'encarregat de publicar-li la major part d'aquest gruix assagístic a l'editorial Pòrtic, avui ja superat per moltes investigacions, però que va tenir el mèrit

d'obrir la recuperació de la història nacional i dels seus principals protagonistes prenent com a punt de partida, en alguns casos, la coexistència directa o la vivència personal. La imatge pública que ha quedat de Josep Maria Pobleu és sobretot la dels últims anys de la seva vida, no estrictament la de literat sinó la d'historiador i polític catalanista, militant d'Esquerra Republicana de Catalunya des de la fundació del partit. Però ell va ser un home de profundes conviccions polítiques i un agitador nacional, que tant abans de la guerra com durant els anys setanta actuaria com a intel·lectual orgànic més que no pas com un polític professional en el sentit clàssic del terme, ja que només n'exerciria durant vuit mesos, com a diputat d'ERC al Parlament de Catalunya, per la demarcació de Barcelona, en les primeres eleccions catalanes del 20 de març de 1980 que inauguraren la primera legislatura del parlament restituit. Pobleu ocupà la quarta posició darrere de Barrera, Hortalà i Vicens, i seguit del seu amic i editor Josep Fornas. En aquests anys fou un dels homes de confiança d'Heribert Barrera i una de les cares més visibles del partit, omnipresent a tots els mítings de campanya. En la recuperació de la cambra catalana, després de la dictadura franquista, en presidí la Mesa d'edat i feu un discurs en què vindicava el lligam d'aquell moment polític amb la legalitat i la legitimitat republicanes del Parlament i l'Estatut de 1932, tot recordant la significació de la presidència de la Generalitat de Macià i de Companys, passant per Irla, i fins a Tarradellas. Pobleu pronuncià un discurs abrandat en el qual defensà les llibertats del país i la justícia social, com a nous reptes de la Catalunya autònoma que es posava a caminar amb un estatut retallat i del qual l'orador ja vaticinava els esculls que comportaria per a les llibertats catalanes en el futur, talment com una premonició dels dies actuals.²

Montblanc, però, sempre ha honorat la figura del seu fill il·lustre. L'abril de 1978 fou nomenat fill predilecte de la vila, juntament amb el llibreter i bibliòfil Josep Porter i Rovira. Gairebé vint anys més tard, el 1997, el Museu Arxiu de Montblanc commemo-

2. Vegeu Josep Maria POBLEU, «Catalunya i endavant! (Discurs de Josep M. Pobleu en constituir-se el Parlament de Catalunya)», *Xaloc*, Mèxic, núm. 108 (juliol-agost 1980), p. 66-68; discurs reproduït a Jaume FERRER I PUIG, *El teatre de Josep M. Pobleu*, Montblanc: Museu Arxiu de Montblanc, 2003 (Publicacions del Museu, 4), p. 103-106.

rà el centenari del seu naixement amb un cicle de conferències donades al seu torn per Josep Gomis i Martí, qui en qualitat d'excalcalde de la vila i amic de l'homenatjat, en glossà la faceta montblanquina; per Josep-Lluís Carod-Rovira, aleshores Secretari General d'Esquerra Republicana, que parlà del Poblet catalanista i republicà, i l'última anà a càrrec del periodista i escriptor Xavier Garcia i Pujades, amic de l'homenatjat montblanquí i sobretot d'Artur Bladé, de qui el 2007 impulsà la recuperació de la seva obra completa i diversos estudis crítics sobre la seva faceta de memorialista. Una exposició sobre la trajectòria vital i literària de Poblet, i la col·locació d'una làpida a la casa del número 15 de la plaça Major que en recorda l'efemèride completarien els actes del centenari. I, si se'm permet l'apunt personal, també hi podríem afegir que dues dècades més tard, al voltant del seu cent vintè aniversari una tesi dedicada a la seva prosa literària, i elaborada per un montblanquí de soca-rel torna a situar Poblet en el record col·lectiu, tant a ell com a la seva obra més primerenca i fonament de la seva narrativa: el periodisme.

El nostre interès per l'escriptor i polític montblanquí ve de lluny, ens hem de remuntar a la nostra noiesa, quan remenant els llibres de les prestatgeries de la biblioteca de l'àvia materna hi vam descobrir dos volums ben aparellats i col·locats en un lloc destacat i a l'abast: *La Conca de Barberà* (1961) i *Aquell Montblanc* (1975). Aquests dos títols de la Selecta ens van endinsar en la literaturització del passat montblanquí i d'uns protagonistes que de tan llunyans que eren semblaven gairebé de ficció i tenien un encant especial perquè donaven vida a uns escenaris sobradament coneguts i transitats, però que en el Montblanc que descriu Poblet els carrers hi eren en blanc i negre i els montblanquins uns altres diferents als coneguts. La prosa llegidora va fer que no ens poguéssim aturar i que seguíssim el fil narratiu per endinsar-nos en el seu món literari montblanquí d'abans de la guerra. Tot aquest univers Poblet el recuperava de la memòria per plasmar-lo en diversos llibres més de mig segle més tard, però la pregunta que ens fèiem era ¿com va començar a escriure i com va viure aquells dies, més enllà del seu relat memorialístic, sabedors que els llibres de memòries reelaboren el passat? Aquest era un dels fils que calia estirar per entendre com sorgia l'escriptor i polític que es consolidaria a partir dels anys setanta.

La bibliografia crítica sobre la producció literària de Josep Maria Poblet és molt escassa, per no dir pràcticament inexistent, precisament pels motius que apuntàvem abans. Albert Manent fa alguns comentaris crítics breus sobre la prosa testimonial i memorialística pobletiana a la *Història de la literatura catalana* de Riquer, Comas i Molas en l'apartat «Assaig, periodisme i memòries (1918-1938)» i al seu estudi *La literatura catalana a l'exili*.³ Enric Gallén també dedica una nota succinta dins de l'obra historiogràfica dirigida per Molas, però referida al seu teatre de postguerra.⁴

Els únics estudis acadèmics monogràfics dels quals es disposa, però que versen sobre la vessant de comediògraf, són *El teatre de Josep M. Poblet*,⁵ signat per qui escriu aquestes ratlles, i les comunicacions de les *VI Jornades sobre Traducció i Literatura. Traduir teatre a la postguerra: Josep Maria Poblet i Bonaventura Vallespinosa*, en les quals vam participar amb una ponència sobre les traduccions i adaptacions que va fer Poblet de comèdies i vodevils francesos durant la postguerra, i que foren organitzades per la Càtedra Jordi Arbonès i el Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània (GETCC) de la UAB, celebrades el 15 i 16 d'octubre de 2014 a la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquestes van ser aplegades en el número 22 de l'anuari *Quaderns. Revista de Traducció* (2015).⁶ Tots aquests treballs van en la línia

3. Vegeu Albert MANENT, «Assaig, periodisme i memòries (1918-1938)», dins MARTÍ DE RIQUER, ANTONI COMAS i JOAQUIM MOLAS, *Història de la literatura catalana. Part moderna*, Barcelona: Ariel, 1987, vol. x, p. 103-127, sobretot p. 118-119; *La literatura catalana a l'exili*, 2a ed., Barcelona: Curial, 1989 (Biblioteca de Cultura Catalana, 24).

4. Vegeu ENRIC GALLÉN, «El teatre», dins RIQUER & COMAS & MOLAS, *Història de la literatura catalana*, vol. XI, p. 191-219, especialment p. 203-205.

5. Vegeu FERRER i PUIG, *El teatre de Josep M. Poblet*.

6. Vegeu «Dossier. Traduir teatre a la postguerra: Josep Maria Poblet i Bonaventura Vallespinosa», p. 7-131, dins *Quaderns. Revista de Traducció*, núm. 22 (2015), especialment: Judit FONTCUBERTA, «Presentació», p. 7-9; Jaume FERRER i PUIG, «Josep Maria Poblet, comediògraf i traductor de teatre», p. 11-24; Margarida ARITZETA, «Poblet i Vallespinosa, el gust i la necessitat», p. 25-41; Marta GINER JANÉ, «Josep M. Poblet i l'adaptació d'*El malalt imaginari*, de Molière, i altres vodevils provinents del francès», p. 43-54;

de conèixer l'home de teatre, que es pot complementar amb algunes entrevistes esparses a l'autor publicades a la premsa dels anys setanta, així com ressenyes i comentaris sobre els seus llibres, que poden aportar algunes dades sobre el personatge, però de manera tangencial.

Aquest panorama de manca total d'estudis crítics ens posà al davant un doble repte. D'una banda hem tingut —i encara tenim— un terreny extens per a la investigació i la recerca, però, per altra, la manca de bibliografia acadèmica sobre l'autor i la seva obra afegeix complexitat a l'hora de construir la lectura sobre aquest, perquè no es disposa d'una bastida crítica on poder agafar-se i orientar el discurs de la seva producció literària, que abraça gèneres diversos que s'hibriden i que descobreixen un periodista i memorialista amb influències ideològiques i estètiques que conjuguen trets modernistes i noucentistes.

També cal incloure en aquest àmbit els seus inicis periodístics, abans de la guerra, que són fonamentals per entendre la seva evolució ideològica i la seva construcció com a intel·lectual catalanista feta des de postulats modernistes i noucentistes, que es revestiran després de republicanisme nacionalista. Poblet fou un catalanista des del bressol, que cresqué i evolucionà ideològicament des de la militància a la Joventut Nacionalista de Montblanc, amb el segell de la Lliga Regionalista, fins a l'ERC de Macià. Una trajectòria ideològica paral·lela a l'exercici de l'escriptura, principalment la crònica periodística.

La seva obra es pot dividir en cinc grans àmbits, quant a gèneres: el periodisme, el teatre, la prosa narrativa (literatura testimonial i de viatges, i memòries), l'assaig històric i la biografia. Aquest estudi se centra en la seva contribució periodística d'abans de la guerra, entre 1914 i 1936.

Sense menystenir que aquesta recerca també vol ser una aportació a la història literària i cultural de Montblanc, ja que Poblet n'és una de les figures de més relleu i projecció, i qui ha contribuït de manera determinant al relat del montblanquinisme del segle xx. Aquest objectiu vertebral en conté un altre de caire més simbòlic com és la recuperació de l'escriptor montblanquí

Teresa JULIÓ, «Comèdies d'exili: Eduard BOIRÀS i Maruxa Vilalta, traduïts per Josep M. Poblet», p. 55-68 i Pau Joan HERNÁNDEZ, «Poblet adapta Simenon. Una tria ètica», p. 69-73.

com a intel·lectual catalanista i activista en el Montblanc d'abans de la guerra. Tot plegat amb la finalitat de poder-lo ressituar en la història de la literatura com es mereix, després d'acreditar una obra literària de gruix i vàlua notables que explica les interconnexions amb els agents culturals del país, tant d'abans com després de la guerra, i amb alguns dels principals corrents estètics. I aquesta ja és una raó de prou pes per garantir-ne de nou la seva presència, visibilitat i reconeixement dins de la història cultural del país. Avui tant ell com la seva obra continuen essent uns grans desconeguts per al gran públic i, en conseqüència, es troben minoritzats. Per tant, la intenció d'aquest estudi és redescobrir-los i posar-los en valor, com avala la seva prolífica obra literària, de més d'una cinquantena de comèdies a les quals cal afegir-ne una cinquantena més de diversos gèneres narratius en prosa. La majoria d'aquestes obres no s'han reeditat mai i en un gran nombre encara romanen inèdites, una circumstància que contribueix a alimentar-ne l'oblit i el desconeixement entre les noves generacions de lectors.

Darrere de Poblet hi ha un intel·lectual forjat abans de la guerra i un prosista nascut tardanament a partir de l'exili però amb una obra de creació que cal preservar, també perquè és una de les vies de diàleg amb el passat i la identitat catalanes. La seva és una literatura que brota de la realitat, de la interacció de l'escriptor amb l'espai i el temps en què es mou, així com de l'observació del paisatge i la reelaboració de la memòria personal i col·lectiva.

* * *

El viatge en la recerca i la investigació sobre l'escriptor montblanquí no hauria estat possible sense l'ajut i la col·laboració de diverses persones i institucions, a les quals vull fer arribar de bell nou el meu agraïment des d'aquestes pàgines, perquè sense elles bona part dels objectius d'aquest estudi no s'haurien assolit. En primer lloc, als familiars de Josep Maria Poblet, i amb un record especial per a la seva filla Maria, que en el seu dia m'obrí casa seva i posà a la meva disposició els originals de les obres del seu pare i una afabilitat que es convertí en respecte i estima mutus, però que avui ja no podrà llegir aquestes línies. No obstant, la relació i

l'amistat amb la família de Josep Maria Poblet ha continuat amb els néts de l'escriptor: la Montserrat i el Salvador Escofet Poblet, que han estat mantenidors de l'esperit de la seva mare, sensibles a la divulgació de l'obra del seu avi i en tot moment receptius a les meves demandes de col·laboració quan ha convingut.

També vull fer arribar la meua gratitud al Museu Comarcal de la Conca de Barberà i a l'entitat del Museu Arxiu de Montblanc i Comarca, que custodien el fons personal de Josep Maria Poblet i que sempre m'han obert les portes i m'han donat totes les facilitats i el suport que he requerit en la meua recerca; en especial a Maties Solé Maseras, qui en fou el director i ànima durant gairebé cinquanta anys i que quan va començar aquesta història sobre l'estudi del comediògraf i narrador va ser el principal valedor de l'edició d'*El teatre de Josep M. Poblet* (2003). En els últims anys Josep Maria Carreras i Maribel Espejo també m'han facilitat noves consultes dels papers pobletians, sense oblidar en Josep Gomis i Martí, el president de l'entitat. A tots ells el meu regraciament.

En aquest apartat, he d'incloure-hi també a Ramon Requesens i Queralt, montblanquí il·lustre, persona afable i atenta, que sempre ha mostrat la seva absoluta predisposició a les meves recerques, en les meves visites que li he fet per examinar papers o escatir detalls que conserva tant en els racons de la seva memòria prodigiosa com en el fons arxivístic de la impremta Requesens, una part fonamental de la història de Montblanc. M'ha facilitat així la revisió de diversos volums de premsa montblanquina i informació sobre el seu oncle mossèn Pau Queralt, una de les personalitats indispensables per comprendre l'arrelament i l'evolució del catalanisme catòlic a la capital de la Conca durant les primeres dècades del segle xx.

Igualment de valuós i cabdal ha estat el suport a la recerca que m'ha prestat el personal responsable dels centres documentals que he consultat al llarg de tots aquests anys de treball: Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Arxiu Històric de Tarragona, Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià, Arxiu Nacional de Catalunya, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca d'Humanitats de la UAB, Centre Documental de la Comunicació de la UAB, CRAI Biblioteca Pavelló de la República de la UB i Registre Civil de Montblanc. Però sobretot voldria destacar l'inestimable patrimo-

ni que suposa per als investigadors de la literatura poder comptar amb una eina com *Traces*, la base de dades bibliogràfica sobre llengua i literatura catalanes, del Departament de Filologia Catalana de la UAB, impulsada l'any 1987 per l'enyorat professor Jordi Castellanos, qui va ensenyar a llegir a tants estudiants de literatura, entre els quals em plau de poder comptar-m'hi. A *Traces*, l'any 2002, hi vaig viure com redactor-becari uns mesos d'allò més estimulants i fructífers; va ser el principi de l'aventura acadèmica dels cursos de doctorat. Aquest va ser un espai d'aprenentatge complementari a les aules, però també on vaig compartir bones estones i converses d'alta volada amb gent extraordinària com són la Cristina Riera i la Magda Alemany, a més dels companys de fitxatge bibliogràfic: la Lúdia Coll, l'Antoni Isarch i el Samuel Pastor.

Una menció a part per a Maria Campillo, la directora de la tesi, que va acceptar de guiar-me en la determinació d'endinsar-me en el periodisme de preguerra i la narrativa de postguerra de Poblet; gratitud per la confiança dispensada i l'absoluta llibertat concedida a l'hora de traçar el camí de la recerca, però sobretot pels bons consells conferits en aquells moments en què un, després d'una llarga travessa, perd la perspectiva. El seu bon criteri i les observacions donades han estat sempre valuoses i m'han ajudat a poder avançar i esquivar els obstacles que han anat apareixent al llarg d'aquest procés que semblava interminable. També voldria mostrar el meu agraïment envers els doctors Andreu Mayayo, Jaume Aulet i Montserrat Corretger, els membres integrants del tribunal de la tesi doctoral pels suggeriments crítics i les diverses apreciacions realitzats, que m'han estat molt útils per a la revisió i ampliació de la primera part de la tesi, que ara es presenta en forma de llibre gràcies al suport de l'Ajuntament de Montblanc.

En aquest apartat no puc ni vull estalviar la meua gratitud envers la bona amiga Olívia Gassol, amb qui des dels dies ja llunyans del cursos de doctorat ens uneix una estreta amistat i bons records, amenitzats amb llargues i fructíferes converses. El seu afinat criteri i la calidesa crítica de les seves observacions sobre alguns aspectes d'aquestes pàgines han estat d'allò més enriquidors i m'han aportat perspectives molt inspiradores.

Abans de cloure aquest apartat tampoc no vull passar per alt la gent que tinc més a prop, els meus pares i la meua germana, i que, a la seva manera, també han posat el seu gra de sorra en

aquest periple en forma de suport logístic, comprensió i paciència davant d'una obra que veien sense fi i que per a ells s'ha traduït en una invasió continuada i gens subtil de muntanyes de llibres i un mar de papers per totes bandes. L'agraïment majúscul és, però, per a la Patrícia, un pilar vital i un suport incondicional que no només ha col·laborat en la recerca d'alguns materials, sinó també en les condicions quotidianes que m'han fet possible que la tesi i la posterior revisió i edició d'aquesta primera part siguin una realitat.

J. F. P.
Montblanc-Vilafranca del Penedès, novembre de 2017
120è aniversari del naixement de Josep Maria Poblet

Aquest volum estudia els orígens de Josep Maria Pobleu i Guarro (Montblanc, 1897 - Barcelona, 1980) com a intel·lectual catalanista i home d'acció en el Montblanc dels anys de la Mancomunitat a la República. La gènesi de l'home de lletres explica part de la seva evolució literària i de la seva projecció pública com a escriptor a partir de l'exili i la postguerra. En aquest procés ell esdevé el fil conductor que permet conèixer l'ambient literari, polític i cultural d'abans de la guerra a la capital de la Conca de Barberà.

Pobleu ha situat Montblanc en la història de la literatura catalana des de la seva narrativa testimonial i memorialística, però també ha estat autor d'una extensa obra que va des de la crònica periodística i l'article d'opinió fins al reportatge, passant per la comèdia de boulevard, la narrativa costumista, la novel·la, la biografia o l'assaig històric i polític. Aquestes pàgines pretenen recuperar i redescobrir una figura encara massa desconeguda del nostre sistema literari, compromesa amb el país i la cultura a través de la força de la paraula.

ISBN 978-84-9883-965-4

502

BIBLIOTECA

SERRA

D'OR